

Spørgsmål og svar om UKRAINE OG RISIKOEN FOR EN ATOMKRIG

'Det bør ikke være muligt, at en atommagt kan true andre lande med atomvåben'

Nej, men ikke desto mindre er det muligt i dag. Det skyldes, at vi alle frygter atomvåben. Og med rette: Selv en begrænset atomkrig vil betyde millioner af døde og ødelæggelser af hele samfund.

Atomvåbnene sætter således grænser for NATO's hjælp til Ukraine og grænser for, hvor langt Ukraine kan presse Rusland tilbage.

Præsident Putin og andre ledende russiske politikere har i forbindelse med krigen i Ukraine flere gange truet med brug af atomvåben; ikke mindst for at holde NATO ude af konflikten. Hvis NATO eksempelvis oprettede en 'no-fly-zone' for at forhindre russiske angreb fra luften i Ukraine, ville det betyde en direkte konfrontation mellem Rusland og NATO, som begge har atomvåben. Det kunne blive begyndelsen på Tredje Verdenskrig. Der er derfor god grund for NATO til nøje at overveje, hvordan man støtter.

Dertil kommer, at jo mere succesfuld Ukraine er i forsøget på at trænge Rusland tilbage, jo farligere risikerer krigen at blive, for desto større er risikoen for, at Rusland vil reagere med atomvåben. Lektor ved Forsvarsakademiet Peter Viggo Jakobsen har sagt, at "selvfølgelig vil de [russerne] benytte atomvåben, hvis det er deres sidste udvej for at undgå at miste Donbas og Krim. Folk, der siger andet, forstår hverken krigens eller russernes logik" (Ræson 11. august 2022).

'Putin er gal'

Om den russiske præsident er gal – altså ikke ved sin fornufts fulde brug – ved vel ingen af os noget om. Spørgsmålet kan i hvert fald ikke alene afgøres ud fra hans beslutning om at invadere Ukraine.

Den 'særlige militære operation', som invasionen bliver kaldt, har nemlig opbakning fra de fleste russere. I april viste [undersøgelser](#) fra det russiske, uafhængige undersøgelsesinstitut 'Levada Center', at omkring 74 procent af russerne støttede den helt eller i overvejende grad. I oktober var tallet 73 procent – med et fald i antallet af overbeviste tilhængere og en stigning i antallet af forbeholdne.

På trods, af hvordan vi i Vesten ser på det, opfatter mange russere sig som i en forsvarskamp mod NATO og ser invasionen af Ukraine som et forsøg på at bevare Ukraine neutralt og fri af NATO-tropper og -raketter.

Russerne mener nemlig, at NATO flere gange har brudt et løfte fra afslutningen på Den Kolde Krig om ikke at udvide alliancen østover. [Sandheden er nok den](#), at Rusland fik mundtlige forsikringer herom, men ingen skriftlige garantier.

Uanset hvad: NATO er siden Den Kolde Krigs afslutning udvidet fra dengang 16 medlemmer til i dag 30. 13 af de nye medlemslande tilhørte tidligere den russisk dominerede Warszawa-pagt eller var en del af Sovjetunionen. Også Ukraine og Georgien ønsker at blive medlemmer (eller 'næsten-medlemmer' gennem et forpligtende samarbejde med alliancen). I så fald vil alle Ruslands europæiske grænselande - med undtagelse af Belarus - være NATO-medlemmer (idet Finland - og Sverige - forventes snarligt optaget). De for Rusland meget vigtige – civile og militære – søfartsveje gennem Østersøen og Sortehavet vil være omgivet af NATO-lande.

Rusland har flere gange beklaget sig over, hvad de opfatter som NATO's fremrykning og brud på tidligere forsikringer. I en berømt tale fra en sikkerhedskonference i München 2007 [rettede præsident Putin skarpe anklager](#) mod USA for at fremme udvidelsen af alliancen i det tidligere sovjetiske Østeuropa: "Hvorfor har I behov for at fremrykke jeres militære infrastruktur til vores grænser?", spurgte han.

Vi andre kan være uenige i Ruslands synspunkter og selvfølgelig fordømme invasionen af Ukraine. Men at tro, at der ligger vanvid bag, vil være en fejltagelse. Tværtimod ligger der rationelle overvejelser til grund for Ruslands dispositioner – som jo ikke desto mindre kan få vanvittige konsekvenser, som vi har set det siden 24. februar i 2022.

Men hvad så med Ruslands trusler om brug af atomvåben? Viser de ikke, at Putin er gal?

At true med brug af atomvåben er selvfølgelig vanvid og i øvrigt forbudt i henhold til [FN's traktat om forbud mod atomvåben](#); en traktat som dog hverken Rusland eller NATO-landene – inklusiv Danmark – har tilsluttet sig.

Trusler om brug af atomvåben har været fremført flere gange i tidens løb. Den amerikanske tænketank 'Stimson Center' offentliggjorde tilbage i [2010 en oversigt](#) over tydelige (men sjældent eksplicitte) trusler fra en atommagt om at bruge atomvåben gennem de foregående 40 år. Ifølge denne oversigt fordelte truslerne sig således: USA (19 gange), Pakistan (13 gange), Indien (10 gange), Kina (6 gange), Sovjetunionen/Rusland (2+3 = 5 gange), Storbritannien (4 gange), Frankrig (2 gange), Israel (2 gange) og Nordkorea (1 gang).

Under Den kolde Krig var atomtrusler en del af NATO's doktrin om '[Flexible Response](#)'. Ideen var at gøre det klart, at NATO i tilfælde af et angreb mod sig var rede til - om nødvendigt - at anvende atomvåben, men at lade de præcise betingelser for anvendelsen stå hen i det uvisse.

Som professor i international sikkerhed og strategi [Patrick Porter fra University of Birmingham](#) for nylig har sagt det: "Man behøver ikke at fokusere på Vladimir Putins særegenheder for at konkludere, at brug af atomvåben er mulig, fordi det faktisk meget mere er en mainstream atomdoktrin blandt atomvåbenmagter. Så når disse står over for udsigten til et konventionelt nederlag, og der står meget på spil, kan de være fristet til at bruge dem."

Selv om trusler om brug af atomvåben er vanvid, kan de altså ikke i sig selv tages som udtryk for, at Putin er gal.

'Rusland er en trussel for Europa'

Ja, Rusland er en trussel mod Europa, men måske på en anden måde end vi normalt forestiller os det.

I den offentlige debat argumenteres ofte for, at invasionen af Ukraine viser, at Rusland agter at invadere alle de lande, det kan komme til. Og derfor er Rusland en trussel mod Europa. Argumentationen er dog både vildledende og ulogisk. Desuden forekommer denne trussel ikke reel og risikerer at skygge for en anden og langt større risiko.

Argumentationen er vildledende, fordi den ser bort fra de specifikke historiske og politiske relationer - både mellem Rusland og Ukraine og mellem Rusland og NATO/USA - som dannede baggrund for invasionen. I stedet opfattes Rusland og præsident Putins motiver og handlinger som irrationelle; ingen kan derfor vide, hvad han kan finde på, og vi kan kun frygte, at det bliver vores tur næste gang.

Argumentationen er også ulogisk. Det er ulogisk først at konkludere, at Danmark og andre europæiske NATO-lande risikerer samme skæbne som Ukraine, der *ikke* er medlem af NATO - for dernæst at støtte Sverige og Finlands optagelse i NATO med henvisning til, at de derved undgår samme skæbne som Ukraine. Det hænger ikke sammen.

Nok så vigtig er det dog, at Ruslands militære trussel mod Europa ikke forekommer reel; i hvert fald ikke sådan som den almindeligvis bliver opfattet i den offentlige debat.

[NATO er Rusland overlegen](#) på alle punkter, når det handler om konventionel (ikke-atomar) krigsførelse. NATO har langt flere aktive soldater, fly og helikoptere, kampvogne og krigsskibe end Rusland.

Krig koster penge, og militærbudgetter er vigtige, hvis man skal have en moderne hær og kampklare styrker. Afgørende er derfor landenes økonomiske muskler. USA havde i 2021 et bruttonationalprodukt på 23 billioner dollars og EU 14,5 billioner euro. Ruslands derimod var blot på 1,8 billioner dollars.

USA's militærbudget er da også verdens største og større end de efterfølgende ni landes tilsammen. Rusland kommer ind på en fjerde plads (lige efter Kina og Indien). De øvrige NATO-landes militærbudgetter ville sammenlagt være verdens næsthøjeste, hvis der var tale om en samlet hær.

Militæruddgifterne stiger i kølvandet på krigen i Ukraine. [EU-landene forventer](#) eksempelvis at forøge deres med 70 milliarder euro frem til 2025. Herhjemme indgik et flertal i Folketinget i marts måned et '[nationalt kompromis](#)', som sikrer, at Danmarks udgifter til forsvar og sikkerhed løftes varigt til 2 pct. af BNP inden udgangen af 2033; SVM-regeringen foreslår dette fremskudt til 2030. Forsvarsudgifter svarende til 2 procent af BNP [vil i 2035 medføre en merudgift](#) på anslået 18,8 milliarder kroner eller 54 procent og dermed samlet udgøre 53,4 milliarder kroner.

[Forholdet mellem Rusland og NATO](#) er dog noget mere jævnbyrdigt, når vi ser på de atomare våben. Rusland har 5.977 som står over for USA's 5.428, Frankrigs 290 og Storbritanniens 225.

Og det er netop dette forhold - Ruslands store beholdning af atomvåben, der gør landet til en trussel mod Europa. Det er således ikke risikoen for en russisk invasion, som vi i Danmark bør bekymre os om, men derimod meget mere den potentielle trussel, som atomvåben altid vil udgøre og aktuelt [de utvetydige trusler om brug af atomvåben](#), som præsident Putin har fremført i forbindelse med krigen i Ukraine.

Før Rusland vil anvende atomvåben, vil det ifølge eksperterne dog kræve, at landet eller styret føler sig meget alvorlig truet. Direktøren for USA's nationale efterretningstjeneste [Avril Haines vurderer](#), at præsident Putin kan opfatte udsigten til nederlag i Ukraine som en eksistentiel trussel mod sit regime, og at det potentielt kan få ham til at bruge atomvåben. En risiko der vil forøges gennem en lang udmattelseskrig.

Så Rusland udgør allerede i dag en trussel mod de europæiske lande, men altså nok på en anden måde end vi almindeligvis forestiller os.

'NATO vil besvare eventuel russisk brug af atomvåben i Ukraine med en konventionelt modangreb. Dermed undgår vi atomkrigen.'

Vesten har advaret Rusland om, at brug af atomvåben vil føre til et massivt konventionelt modsvar fra USA og NATO. Det er dog ingen garanti for, at vi derved undgår atomkrigen. At dømmes ud fra erfaringer fra 'krigsspil' udført af amerikanske analytikere risikerer Rusland nemlig at svare igen med atomvåben, såfremt det langt stærkere NATO går ind, og Rusland står til at tabe krigen.

Skal vi undgå en ukontrollabel eskalering, er der to røde linjer, som ikke må overskrides: NATO og Rusland må ikke komme i krig med hinanden. Og der må ikke anvendes atomvåben.

Ph.d. og adjunkt ved Forsvarsakademiet [Carina Ann Meyn har sagt](#) det sådan: "Heldigvis er Rusland og NATO stadig ikke kommet i direkte konflikt med hinanden, men det er helt klart dér, man skal holde sit fokus - på at afværge den situation." Hun understreger, at forskere og højt rangerede militærplanlæggere ikke skelner mellem små (taktiske) og store (strategiske) atomvåben, fordi "et atomvåben er et atomvåben". Risikoen opstår nemlig i selvsamme øjeblik, man vælger at bruge atomvåben: "Hvis først du krydser den grænse, så har du sat din modpart i et meget, meget, meget alvorligt spil, hvor de skal overveje, hvad skal det næste træk være".

En militærkonflikt mellem Rusland og NATO risikerer således meget hurtigt at føre til brug af atomvåben; og risikerer lige så hurtigt at ende i en altomfattende atomkrig. De tusinder af døde og forfærdelige scener, vi i dag ser i Ukraine, vil være intet at regne ved siden af de millioner af døde og ødelæggelser af hele samfund ikke mindst i Europa, som en krig mellem Rusland og NATO vil føre til.

'Men er det nu så slemt? Hvad sker der egentlig ved en atomkrig?'

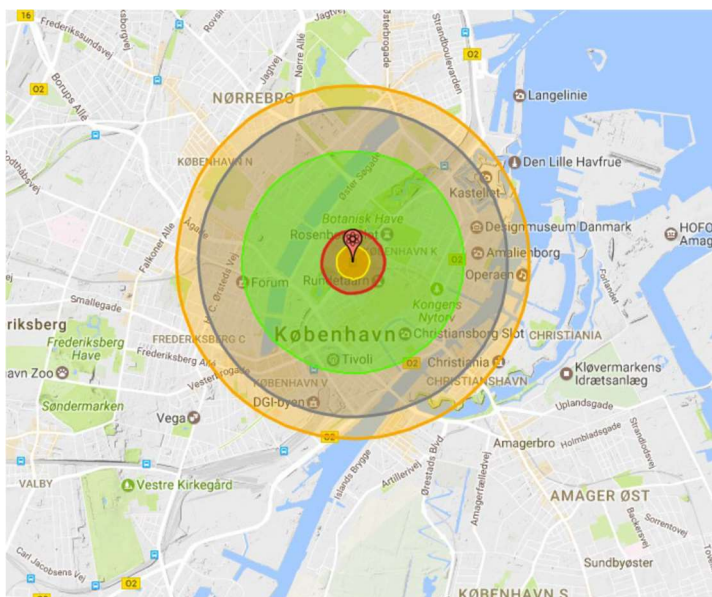
Ja, hvad vil der egentlig ske, hvis vi i Danmark blev udsat for et atomangreb?

[Hjemmesiden videnskab.dk undersøgte](#) i 2017, hvad der ville ske, hvis København blev ramt af en atombombe – se kortet nedenfor - svarende til bomben 'Little Boy', som USA i 1945 kastede ned over Hiroshima i Japan.

Hvis en sådan bombe ramte Nørreport Station, ville omkring 75.000 mennesker dø med det samme, og næsten 130.000 personer ville blive såret – ramt af varmebølger, trykbølger, radioaktiv stråling og nedfald.

I den inderste gule cirkel kan man se det sted, hvor bomben rammer, og hvor der vil være så høje temperaturer, at alle mennesker og andre levende organismer ville brande væk med det samme.

I midten af eksplosionen bevæger trykbølgerne sig oppefra og ned modsat de øvrige områder, hvor trykbølgerne bevæger sig vandret. Derfor er der flere bygninger, der vil blive ødelagt uden for den inderste gule cirkel.

Den røde cirkel viser det område, hvor trykbølgerne ville være så store, at selv de stærkeste bygninger ville blive ødelagt. Dødstallet er her omkring 100 procent.

I det grønne område vil strålingen være høj, og risikoen for at dø i denne zone er mellem 50 og 90 procent; det kan ske inden for timer eller uger.

I den grå ring er trykbølgerne høje nok til at ødelægge en almindelig villa, og der vil være mange dødsfald og skader på grund af alle de ting, der flyver rundt.

Den yderste orange cirkel viser, hvor langt de varmebølger vil nå, som giver midlertidig blindhed og tredjegradsforbrændinger.

Det var konsekvenserne af en bombe på størrelse med den, der blev anvendt under Anden Verdenskrig. Men sidenhen er atombomber lavet i alle størrelser mellem 10 tons TNT (trotyl) og 50 megaton TNT for 'Tsar Bomba', som er russisk og verdens største.

Hvis en atombombe på ét megaton TNT – dvs. 80 gange større end Hiroshima-bomben - blev smidt, ville de fleste indbyggere i Storkøbenhavn opleve tredjegradsforbrændinger, og trykbølgerne ville være så kraftige, at bygningerne ville kollapse i det meste af Københavns kommune og på Frederiksberg. Omkring 400.000 ville miste livet, og yderligere 450.000 mennesker ville komme til skade.

Videnskab.dk brugte blandt andet programmet '[Nukemap](#)' til sin artikel. Med 'Nukemap' kan man teoretisk kaste en atombombe i sin hjemby og se, hvor store konsekvenser det vil have.

Januar 2023 **Forbyd Atomvåben – ICAN i Danmark**

Læs videre på vores kampagneside: <http://www.atomvaabenforbud.nu/undgaa-atomkrig>